

Totes les idees estan compromeses amb la raó, en la mesura que apunten més enllà de la realitat existent. Per això té poc valor apel·lar, en discursos i pamflets humanitaris, a la llibertat i la dignitat de l'home, o fins i tot a la veritat; això fa sospitar de la pobresa o l'elusió de qualsevol fonament rigorós. Quan avui els polítics invoquen Déu, almenys se sap que parlen en nom de terrorífiques forces terrenals; quan els oprimits apel·len a la raó, simplement confessen la seua impotència.

Malgrat tot, la raó no ha estat del tot esborrada d'un vocabulari conscient de la seua època, com ara els drets de l'home de la Revolució francesa, amb el quals estava connectat aquest concepte. Simplement ha estat reduïda al seu sentit instrumental de la manera més radical. S'ha esfumat la tesi de la metafísica racionalista, i roman el comportament orientat a l'acompliment d'objectius. «La paraula 'raó'», escriu Locke, «té en anglès diversos significats; per raó s'hi entén, de vegades, els principis correctes i clars, de vegades deduccions diàfanos i honestes a partir d'aquests principis, i de vegades la causa, especialment la causa final.» Locke hi afegeix quatre nivells d'activitat de la raó: el descobriment de noves veritats, la seua ordenació sinòptica, la constatació de les seues relacions i la derivació de les conseqüències. Prescindint de la causa final, aquestes funcions encara avui es consideren racionals. La raó, en aquest sentit, és tan indispensable en la moderna estratègia com sempre ho ha estat en la direcció dels negocis. La seua missió es resumeix en l'adaptació dels mitjans als objectius, el pensament com una funció d'estalvi de treball. La raó és un instrument, té "en ment" el benefici; la fredor i la sobrietat són les seues virtuts. La fe en ella depèn de motius coactius més que no en les tesis de la metafísica. **Quan, en ocasions, també el dictador anima a l'ús de la raó, en realitat vol dir que ell té més tancs. Va ser suficientment racional com per a construir-los; els adversaris han de ser suficientment racionals com per a cedir. Atemptar contra aquesta raó és el delictes per antonomàsia. També el seu Déu és la raó.**

Max Horkheimer

«Teoria tradicional i teoria crítica»